TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. liepos 11 d. *

Byloje C-195/08 PPU,

dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 30 d. Nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2008 m. gegužės 14 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje, kurią pradėjo

**Inga Rinau**,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai J. N. Cunha Rodrigues (pranešėjas), J. Klučka, P. Lindh ir A. Arabadjiev,

generalinė advokatė E. Sharpston,
posėdžio sekretoriai C. Strömholm, administratorė, ir M. A. Gaudissart, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo 2008 m. gegužės 21 d. nutartį, kurią Teisingumo Teismas gavo tų pačių metų gegužės 22 dieną ir kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą remiantis Procedūros reglamento 104b straipsniu,

* Proceso kalba: lietuvių.

atsižvelgęs į Trečiosios kolegijos sprendimą patenkinti šį prašymą,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. birželio 26 d. ir 27 d. posėdžiams,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Ingos Rinau, atstovaujamos advokatų G. Balčiūno ir G. Kaminsko,

— Michaelio Rinau, atstovaujamo advokatės D. Foigt,

— Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos D. Kriaučiūno ir R. Mackevičienės,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Kemper,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos A.-L. During,

— Latvijos vyriausybės, atstovaujamos E. Balode-Buraka ir E. Eihmane,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. ten Dam,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos E. Jenkinson, padedamos *QC* C. Howard,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos A.-M. Rouchaud-Joët ir A. Steiblytės,

susipažinęs su generalinės advokatės nuomone,

priima šį

**Sprendimą**

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1, toliau – reglamentas), išaiškinimo.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant Ingos Rinau ir Michaelio Rinau ginčą dėl jų dukros Luisos Rinau, kurią motina laiko Lietuvoje, grąžinimo į Vokietiją.

## Teisinis pagrindas

*1980 m. Hagos konvencija*

3 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – 1980 m. Hagos konvencija) 3 straipsnyje nustatyta:

„Vaiko išvežimas ar laikymas laikomas neteisėtu, jei:

a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat jį išvežant ar laikant, įstatymus; ir

b) jei išvežimo ar laikymo metu tomis teisėmis buvo kartu ar atskirai naudojamasi arba būtų buvę naudojamasi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikomas.

Globos teisės, nurodytos a punkte, gali būti suteiktos pagal įstatymą arba teismo ar administracinės institucijos sprendimu, arba pagal susitarimą, turintį teisinę galią pagal tos valstybės įstatymus.“

4 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnyje įtvirtinta:

„Jei vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, kaip nurodyta 3 straipsnyje, ir jei pradedant procesą Susitariančiosios Valstybės, kurioje yra vaikas, teismo ar administracinėse institucijose dar nėra praėjęs vienerių metų terminas nuo tos dienos, kai vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar laikomas, bylą nagrinėjanti institucija nurodo vaiką tuojau pat grąžinti.

Net jei procesas buvo pradėtas praėjus ankstesnėje pastraipoje nurodytam vienerių metų terminui, teismo ar administracinė institucija nurodo grąžinti vaiką, nebent būtų įrodyta, kad vaikas jau prisitaikė prie naujos aplinkos.

Jei valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija turi pagrindo manyti, kad vaikas išvežtas į kitą valstybę, ji gali sustabdyti bylos nagrinėjimą arba atmesti prašymą grąžinti vaiką."

5 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnyje numatyta:

„Nepaisant ankstesnio straipsnio nuostatų, valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad:

a) asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri rūpinosi vaiku, vaiko išvežimo ar laikymo metu iš tiesų nesinaudojo globos teisėmis arba neprieštaravo ar vėliau sutiko, kad vaikas būtų išvežtas ar laikomas; arba

b) yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad vaikas paklius į kitą netoleruotiną situaciją.

Teismo ar administracinė institucija taip pat gali atsisakyti nurodyti grąžinti vaiką, jei ji nustato, kad vaikas prieštarauja grąžinimui ir jau yra sulaukęs tokio amžiaus ir brandos, kai tikslinga atsižvelgti į jo nuomonę.

Svarstydamos šiame straipsnyje nurodytas aplinkybes, teismo ir administracinės institucijos privalo atsižvelgti į informaciją apie vaiko socialinę kilmę ir padėtį, kurią pateikia vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos centrinė įstaiga ar kita kompetentinga institucija.“

6 1980 m. Hagos konvencija įsigaliojo 1983 m. gruodžio 1 dieną. Šios konvencijos susitariančiosios šalys yra visos Europos Sąjungos valstybės narės.

*Bendrijos teisės aktai*

7 Reglamento 17 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma 1980 m. <…> Hagos konvencija, papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. Valstybės narės, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas, teismai turėtų galėti pasipriešinti jo grąžinimui konkrečiais tinkamai pateisinamais atvejais. Tačiau toks sprendimas galėtų būti pakeičiamas paskesniu vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo valstybės narės teismo sprendimu. Jei tas sprendimas numatytų vaiko grąžinimą, grąžinimas turėtų įvykti be

jokios specialios procedūros tam sprendimui pripažinti ir vykdyti valstybėje narėje, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas.“

8 Reglamento 21 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Valstybėje narėje atliekamas teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turėtų būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs.“

9 Reglamento 2 straipsnyje numatyta:

„Šiame reglamente:

<…>

4) „teismo sprendimas“ – tai valstybės narės teismo paskelbtas sprendimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia ir teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nesvarbu, kaip tas sprendimas vadinamas, įskaitant potvarkį, įsakymą ar nutarimą;

5) „kilmės valstybė narė“ – valstybė narė, kurioje buvo priimtas vykdytinas teismo sprendimas;

6) „vykdymo valstybė narė“ – valstybė narė, kurioje prašoma vykdyti teismo sprendimą;

7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu; (jos pirmiausia apima globos ir bendravimo teises); (Papildytas vertimas)

8) „tėvų pareigų turėtojas“ – kiekvienas asmuo, turintis tėvų pareigas vaikui;

<…>

11) „neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negrąžinimas tais atvejais, kai:

a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, (teisę); (Papildytas vertimas)

ir

b) jei išvežimo ar negrąžinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamasi drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamasi išvežimui ar negrąžinimui. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.“

10 Reglamento 8 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos.“

11 Reglamento 10 straipsnyje įtvirtinta:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje <…>.“

12 Pagal reglamento 11 straipsnį:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis 1980 m. <…> Hagos konvencija <…>, sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje nei jis nuolat gyveno valstybėje narėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

2. Taikant 1980 m. Hagos konvencijos 12 ir 13 straipsnius, užtikrinama, kad proceso metu vaikui būtų suteikta galimybė būti išklausytam, išskyrus atvejus, kai to nedera daryti dėl jo amžiaus ar brandumo laipsnio.

3. Teismas, kuriam pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo pagal šio straipsnio 1 dalį, skubiai išnagrinėja tą pareiškimą taikydamas skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė.

Nepažeisdamas pirmos pastraipos, teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.

4. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką remdamasis Hagos konvencijos 13b straipsniu, jei nustatoma, kad imtasi priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį sugrąžinus.

5. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką, jei asmeniui, kuris prašė sugrąžinti vaiką, nebuvo suteikta galimybė būti išklausytam.

6. Jei teismas priėmė nutartį dėl vaiko negrąžinimo pagal Hagos konvencijos 13 straipsnį, tas teismas turi tiesiogiai arba per savo centrinę instituciją (nedelsdamas) perduoti teismo įsakymo dėl negrąžinimo ir atitinkamų dokumentų, visų pirma teismo posėdžio protokolo, kopiją valstybės narės, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, jurisdikciją turinčiam teismui arba centrinei institucijai, kaip nustatyta pagal nacionalinę teisę. (Teismas turi gauti visus nurodytus dokumentus per mėnesį nuo sprendimo dėl vaiko negrąžinimo priėmimo dienos.) (Papildytas vertimas)

7. Jei viena iš šalių į valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismus dar nesikreipė, šio straipsnio

6 dalyje minėtą informaciją gavęs teismas ar centrinė institucija turi pranešti šalims ir pakviesti jas pagal nacionalinę teisę per tris mėnesius nuo pranešimo teikti teismui teikimus, kad teismas galėtų apsvarstyti vaiko globos klausimą.

Nepažeisdamas šiame reglamente pateikiamų jurisdikcijos taisyklių, teismas užbaigia bylą, jei per tą laikotarpį negauna jokių teikimų.

8. Nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, bet kuris vėlesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas, kurį priėmė pagal šį reglamentą jurisdikciją turintis teismas, siekiant užtikrinti vaiko grąžinimą yra vykdomas pagal III skyriaus 4 skirsnį.“

13 Reglamento III skyrius „Pripažinimas ir vykdymas“ apima jo 21–52 straipsnius. Šio III skyriaus 4 skirsnį „Tam tikrų teismo sprendimų dėl bendravimo teisių ir tam tikrų teismo sprendimų, reikalaujančių sugrąžinti vaiką, vykdytinumas“ sudaro to paties reglamento 40–45 straipsniai.

14 Reglamento 21 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta:

„1. Valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų.

<…>

3. Nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio, bet kuri suinteresuota šalis gali šio skyriaus 2 skirsnyje nustatyta tvarka paduoti prašymą dėl teismo sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo.“

15 Reglamento 23 straipsnyje nustatyta:

„Teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nepripažįstamas, jeigu:

a) toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai, atsižvelgiant į tai, kas naudingiausia vaikui;

<…>“

16 Remiantis reglamento 24 straipsniu:

„Kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija negali būti peržiūrima. Tikrinimas, ar tai atitinka viešąją tvarką, kaip nurodyta 22 straipsnio a punkte ir 23 straipsnio a punkte, negali būti taikomas jurisdikcijos taisyklėms, išdėstytoms 3–14 straipsniuose.“

17 Reglamento 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybėje narėje priimtas ir joje vykdytinas bei įteiktas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų vaikui yra vykdomas kitoje valstybėje narėje tada, kai suinteresuotos šalies prašymu jis buvo pripažintas joje vykdytinu.“

18 Reglamento 31 straipsnyje nurodyta:

„1. Teismas, į kurį kreipiamasi su prašymu (dėl sprendimo pripažinimo vykdytinu), sprendimą priima nedelsdamas. Nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo.

2. Prašymas gali būti atmestas tik dėl vienos iš priežasčių, nurodytų 22, 23 ir 24 straipsniuose.

3. Teismo nutarimas jokiomis aplinkybėmis negali būti peržiūrimas iš esmės.“

19 Reglamento 40 straipsnyje numatyta:

„1. Šis skirsnis taikomas:

<…>

b) vaiko sugrąžinimui, susijusiam su teismo sprendimu, priimtu pagal 11 straipsnio 8 dalį.

2. Šio skirsnio nuostatos neužkerta kelio tėvų pareigų turėtojui siekti teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo pagal šio skyriaus 1 ir 2 skirsnių nuostatas.“

20 Pagal reglamento 42 straipsnį „Vaiko sugrąžinimas“:

„1. 40 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas vaiko sugrąžinimas, pareikalautas valstybėje narėje priimtu vykdytinu teismo sprendimu, yra pripažįstamas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jo skelbti vykdytinu ir be galimybės ginčyti jo pripažinimą, jei (dėl to teismo sprendimo buvo išduotas pažymėjimas) kilmės valstybėje narėje pagal šio straipsnio 2 dalį.

Net jei nacionalinė teisė nenustato teismo sprendimo, reikalaujančio vaiko sugrąžinimo, minėto (11 straipsnio 8 dalyje), vykdymo įstatymo nustatyta tvarka, nepaisant jokio apeliacinio skundo, kilmės teismas gali paskelbti teismo sprendimą vykdytinu. (Pataisytas vertimas)

2. Kilmės valstybės narės teisėjas, priėmęs 40 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytą teismo sprendimą, išduoda šio straipsnio 1 dalyje nurodytą pažymėjimą tik tuo atveju, jeigu:

a) vaikui buvo suteikta galimybė būti išklausytam, išskyrus atvejus, kai to nedera daryti dėl jo amžiaus ar brandumo laipsnio;

b) šalims buvo suteikta galimybė būti išklausytoms; ir

c) teismas, priimdamas savo sprendimą, atsižvelgė į priežastis ir įrodymus, kuriais grindžiama nutartis pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį.

Jei teismas arba kuri nors kita institucija imasi priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį grąžinus į jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę, pažymėjime tokios priemonės išsamiai nurodomos.

Kilmės valstybės narės teisėjas tą pažymėjimą išduoda savo iniciatyva, naudodamas tipinę IV priedo formą (vaiko (-ų) sugrąžinimo pažymėjimas).

Pažymėjimas užpildomas teismo sprendimo kalba.“

21 Reglamento 43 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Bet kokiam pažymėjimo ištaisymui taikytina kilmės valstybės narės teisė.

2. Pažymėjimo išdavimas pagal 41 straipsnio 1 dalį arba 42 straipsnio 1 dalį negali būti apskųstas.“

22 Remiantis reglamento 44 straipsniu „pažymėjimas galioja tik tol, kol teismo sprendimas yra vykdytinas“.

23 Reglamento 60 straipsnyje nurodyta:

„Santykiuose tarp valstybių narių šis reglamentas (turi viršenybę toliau išvardytų konvencijų atžvilgiu) tiek, kiek jos susijusios su bylomis, kurioms taikomas šis reglamentas:

<…>

e) 1980 m. <…> Hagos konvencijos <…>.“ (Pataisytas vertimas)

24 Reglamento 68 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės perduoda Komisijai 21, 29, 33 ir 34 straipsniuose nurodytų teismų ir (užginčijimo priemonių) sąrašus bei jų pakeitimus.

Komisija atnaujina šią informaciją ir padaro ją viešai prieinamą paskelbdama *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba bet kuriuo kitu būdu.“ (Pataisytas vertimas)

25 Iš informacijos, susijusios su teismais ir (užginčijimo priemonėmis, teikiamos) pagal Reglamento Nr. 2201/2003 68 straipsnio nuostatas (Pataisytas pavadinimo vertimas, OL C 40, 2005, p. 2), matyti, kad taikydama jo 68 straipsnio pirmąją pastraipą Lietuvos Respublika informavo Komisiją, kad šio reglamento 21 ir 29 straipsniuose nurodyti prašymai ir jo 33 straipsnyje numatytas apeliacinis skundas pateikiami Lietuvos apeliaciniame teisme, o dėl to paties reglamento 34 straipsnyje numatyto sprendimo dėl apeliacinio skundo gali būti paduotas tik kasacinis skundas Lietuvos Aukščiausiajame Teisme.

26 Iš šios informacijos matyti, kad prašymai dėl kitos nei Lietuvos Respublika valstybės narės teismo priimto sprendimo pripažinimo vykdytinu, taikant reglamento 28 straipsnio 1 dalį, turi būti paduodami Lietuvos apeliaciniame teisme.

27 Pagal reglamento 72 straipsnį daugelis jo nuostatų taikomos nuo 2005 m. kovo 1 dienos. Reglamentas netaikomas Danijos Karalystėje.

**Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai**

28 Lietuvos pilietė Inga Rinau ir Vokietijos pilietis Michaelis Rinau sudarė santuoką 2003 m. liepos 27 d. ir gyveno Bergfeldėje (Vokietija). 2005 m. sausio 11 d. gimė jų dukra Luisa. 2005 m. kovo mėn. sutuoktiniai pradėjo gyventi skyrium, Luisa liko su motina. Būtent tuo metu, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, buvo pradėtas skyrybų procesas *Amtsgericht Oranienburg* (Oranienburgo apylinkės teismas, Vokietija).

29 2006 m. liepos 21 d. Inga Rinau, gavusi Michaelio Rinau sutikimą išvykti su dukra iš Vokietijos teritorijos dviejų savaičių atostogoms, išvyko su ja ir sūnumi iš pirmosios santuokos į Lietuvą, kur yra iki šiol.

30 2006 m. rugpjūčio 14 d. *Amtsgericht Oranienburg* laikinai suteikė Luisos globos teisę jos tėvui. 2006 m. spalio 11 d. *Brandenburgisches Oberlandesgericht* (Brandenburgo žemės Aukščiausiasis Teismas, Vokietija) atmetė Ingos Rinau apeliacinį skundą ir patvirtino *Amtsgericht Oranienburg* sprendimą.

31 2006 m. spalio 30 d. Michaelis Rinau kreipėsi į Klaipėdos apygardos teismą (Lietuva) prašydamas priimti sprendimą, įpareigojantį grąžinti jo dukrą į Vokietiją, grįsdamas savo prašymą 1980 m. Hagos konvencija ir reglamentu. 2006 m. gruodžio 22 d. Nutartimi šis teismas atmetė prašymą.

32 Remiantis per teismo posėdį Teisingumo Teismui pateikta informacija, 2006 m. gruodžio 22 d. Nutartį Vokietijos centrinei institucijai perdavė Michaelio Rinau advokatas, o ši institucija ją perdavė *Amtsgericht Oranienburg*. Vėliau Lietuvos centrinė institucija nusiuntė šios nutarties vertimą į vokiečių kalbą.

33 2007 m. kovo 15 d. Nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas panaikino Klaipėdos apygardos teismo nutartį ir priėmė naują nutartį, įpareigojančią grąžinti vaiką į Vokietiją.

34 2007 m. balandžio mėn. Klaipėdos apygardos teismas priėmė nutartį sustabdyti 2007 m. kovo 15 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutarties vykdymą. Pastarasis teismas 2007 m. birželio 4 d. Nutartimi panaikino šią nutartį. Kaip buvo pažymėta per teismo posėdį, 2007 m. kovo 15 d. Nutarties vykdymas buvo daug kartų sustabdytas.

35 Inga Rinau ir Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras atitinkamai 2007 m. birželio 4 d. ir 2007 m. birželio 13 d. Klaipėdos apygardos teisme pateikė prašymus dėl proceso atnaujinimo remdamiesi naujai paaiškėjusiomis aplinkybėmis ir vaiko interesais 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnio pirmosios pastraipos prasme. 2007 m. birželio 19 d. šis teismas atsisakė priimti abu prašymus, nurodydamas, kad neturi jurisdikcijos jų nagrinėti ir kad šią jurisdikciją turi Vokietijos teismai. Ingai Rinau pateikus apeliacinį skundą dėl šios nutarties atsisakyti priimti prašymus, 2007 m. rugpjūčio 27 d. Nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas šią nutartį paliko nepakeistą. 2008 m. sausio 7 d. Nutartimi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panaikino abi pastarąsias nutartis ir minėtus prašymus perdavė nagrinėti iš naujo Klaipėdos apygardos teismui.

36 2008 m. kovo 21 d. Nutartimi Klaipėdos apygardos teismas atmetė šiuos prašymus. 2008 m. balandžio 30 d. Nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas patvirtino šią nutartį. Gavęs Ingos Rinau kasacinį skundą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2008 m. gegužės 26 d. nutarė išnagrinėti bylą dėl šių nutarčių kasacine tvarka ir sustabdė 2007 m. kovo 15 d. Nutarties grąžinti Luisą į Vokietiją, vykdymą, kol jis priims sprendimą dėl esmės.

37 Tarpiniu laikotarpiu 2007 m. birželio 20 d. *Amtsgericht Oranienburg* priėmė sprendimą sutuoktinių Rinau skyrybų byloje. Jis suteikė nuolatinę Luisos globą Michaeliui Rinau. Vadovaudamasis būtent 2006 m. gruodžio 22 d. Klaipėdos apygardos teismo nutartimi atsisakyti grąžinti vaiką, *Amtsgericht* atsižvelgė į šios nutarties turinį bei pateiktus argumentus ir įpareigojo Ingą Rinau parvežti vaiką į Vokietiją ir palikti Michaelio Rinau globai. Inga Rinau pastarojo teismo posėdyje nedalyvavo, bet buvo jame atstovaujama ir pateikė pastabas. Tą pačią dieną *Amtsgericht Oranienburg* prie savo sprendimo pridėjo pagal reglamento 42 straipsnį išduotą pažymėjimą.

38 2008 m. vasario 20 d. *Brandenburgisches Oberlandesgericht* atmetė Ingos Rinau apeliacinį skundą dėl šio sprendimo, patvirtino tą jo dalį, kuri susijusi su Luisos globa, ir konstatavo, kad Inga Rinau jau privalėjo parvežti vaiką į Vokietiją. Inga Rinau teismo posėdyje dalyvavo ir pateikė pastabas.

39 Inga Rinau Lietuvos apeliaciniame teisme pateikė prašymą nepripažinti 2007 m. birželio 20 d. *Amtsgericht Oranienburg* sprendimo dalies, kuria Luisos globa suteikiama Michaeliui Rinau ir jos motina įpareigojama parvežti vaiką ir palikti jį tėvo globai.

40 2007 m. rugsėjo 14 d Lietuvos apeliacinis teismas priėmė nutartį, kuria pripažino šį Ingos Rinau prašymą nepriimtinu. Šio teismo nuomone, *Amtsgericht Oranienburg* pagal reglamento 42 straipsnį išduotame pažymėjime nurodyta, kad buvo įvykdytos visos sąlygos, nustatytos minėto straipsnio 2 dalyje, būtinos tokiam pažymėjimui išduoti. Manydamas, kad minėtas sprendimas, įpareigojantis grąžinti vaiką į Vokietiją, turėtų būti tiesiogiai vykdomas pagal reglamento III skyriaus 4 skirsnio nuostatas, netaikant jokios specialios teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros *exequatur*, Lietuvos apeliacinis teismas nutarė pripažinti nepriimtinu Ingos Rinau prašymą nepripažinti minėto sprendimo dalies, kuria ji įpareigojama parvežti vaiką ir palikti jį tėvo Michaelio Rinau globai.

41 Tada Inga Rinau Lietuvos Aukščiausiajame Teisme pateikė kasacinį skundą, kuriuo siekiama, kad Teismas panaikintų minėtą nutartį ir priimtų naują – pripažintų priimtinu jos prašymą nepripažinti 2007 m. birželio 20 d. *Amtsgericht Oranienburg* sprendimo dalies, kuria Luisos globa suteikiama Michaeliui Rinau ir jos motina įpareigojama parvežti vaiką ir palikti jį tėvo globai.

42 Būtent tokiomis aplinkybėmis Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal reglamento <…> 21 straipsnį suinteresuota šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, nesant pateikto prašymo dėl sprendimo pripažinimo?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, tai kaip nacionalinis teismas, nagrinėdamas asmens, kurio atžvilgiu sprendimas turi būti vykdomas, pateiktą prašymą nepripažinti sprendimo, turi taikyti reglamento <…> 31 straipsnio 1 dalį, pagal kurią „<…> Nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo“?

3. Ar nacionalinis teismas, gavęs tėvų pareigų turėtojo prašymą nepripažinti kilmės valstybės narės teismo sprendimo dalies, įpareigojančios grąžinti pas jį esantį vaiką į kilmės valstybę, ir dėl kurios buvo išduotas reglamento <…> 42 straipsnyje nurodytas pažymėjimas, turi jį nagrinėti, remdamasis reglamento <…> III skyriaus 1 ir 2 skirsnių nuostatomis, kaip nurodyta (šio) reglamento <…> 40 straipsnio 2 dalyje?

4. Ką reiškia reglamento <…> 21 straipsnio 3 dalyje nustatyta sąlyga „nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio“?

5. Ar sprendimo grąžinti vaiką priėmimas ir pažymėjimo pagal reglamento <…> 42 straipsnį išdavimas kilmės valstybės narės teisme po to, kai valstybės narės, kurioje neteisėtai laikomas vaikas, teismas priėmė sprendimą grąžinti vaiką į kilmės valstybę, atitinka reglamento <…> tikslus ir procedūras?

6. Ar reglamento <…> 24 straipsnyje nustatytas draudimas peržiūrėti kilmės valstybės narės teismo jurisdikciją reiškia, kad nacionalinis teismas gavęs prašymą dėl užsienio teismo sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo, negalėdamas tikrinti kilmės valstybės narės teismo jurisdikcijos ir neradęs kitų reglamento <…> 23 straipsnyje nustatytų sprendimų nepripažinimo pagrindų, turi pripažinti kilmės valstybės narės teismo sprendimą dėl vaiko grąžinimo tuo atveju, jei kilmės valstybės narės teismas nesilaikė Reglamente nustatytos procedūros sprendžiant vaiko grąžinimo klausimą?“

**Dėl sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros**

43 2008 m. gegužės 21 d. Nutartimi, kurią Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2008 m. gegužės 22 d., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paprašė, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą būtų nagrinėjamas pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą, numatytą Procedūros reglamento 104b straipsnyje.

44 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas motyvavo šį prašymą remdamasis reglamento 17 konstatuojamąja dalimi dėl išvežto vaiko grąžinimo nedelsiant ir to paties reglamento 11 straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatytas šešių savaičių terminas teismui, kuriam pateiktas pareiškimas dėl grąžinimo, priimti sprendimą. Nacionalinis teismas konstatuoja poreikį skubiai veikti, nes bet koks delsimas gali būti labai nepalankus vaiko ir vieno iš tėvų, su kuriuo jis negyvena, santykiams. Šių santykių pablogėjimas gali būti nepataisomas.

45 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat remiasi poreikiu apsaugoti vaiką nuo galimos žalos ir būtinybe užtikrinti teisingą vaiko ir jo tėvų interesų pusiausvyrą. Dėl to taip pat reikėtų taikyti sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

46 Remdamasi teisėjo pranešėjo siūlymu ir susipažinusi su generalinės advokatės nuomone, Teisingumo Teismo trečioji kolegija nusprendė patenkinti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo prašymą nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

## Dėl prejudicinių klausimų

*Įžanginės pastabos*

47 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32), kuri vėliau buvo daug kartų keičiama, siekiama palengvinti sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimą ir vykdymą tarp susitariančių valstybių. Tam joje įtvirtintos normos dėl jurisdikcijos ir sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūrų šioje srityje. Šios normos buvo pagrįstos abipusio vienos susitariančios valstybės teismų pasitikėjimo kitos valstybės narės teismų priimtais sprendimais principu, kitos susitariančios valstybės teismams priėmus sprendimą. Pagal šios konvencijos 1 straipsnį ji netaikoma fizinių asmenų statusui ir civiliniam veiksnumui bei nuosavybės teisėms, atsirandančioms iš santuokos.

48 1980 m. Hagos konvencija buvo priimta manant, kad sprendžiant klausimus, susijusius su vaiko globa, svarbiausia yra vaiko interesai ir kad reikia tarptautiniu mastu apsaugoti jį nuo žalingų padarinių, kuriuos sukelia jo neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas, ir nustatyti tvarką, kuri garantuotų, jog vaikas bus nedelsiant sugrąžintas

į valstybę, kurioje jis nuolat gyvena, taip pat užtikrinti bendravimo su vaiku teisės apsaugą.

49 Pirmesniuose dviejuose punktuose minėtų konvencijų gaires reglamentas perėmė su santuoka ir tėvų pareigomis susijusių bylų sričiai. Jis taikomas civilinėse bylose, susijusiose, pirma, su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia ir, antra, su tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

50 Remiantis reglamento 21 konstatuojamąja dalimi jis pagrįstas koncepcija, pagal kurią valstybėje narėje atliekamas teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turėtų būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs.

51 Pagal reglamento 12 ir 13 konstatuojamąsias dalis jis pagrįstas koncepcija, pagal kurią turi būti labiausiai atsižvelgiama į vaiko interesus, o pagal reglamento 33 konstatuojamąją dalį juo siekiama užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje.

52 Reglamentu ypač siekiama atgrasyti nuo vaikų grobimo tarp valstybių narių, o grobimo atveju – pasiekti, kad vaikas būtų sugrąžintas nedelsiant.

53 Pagal to paties reglamento 17 konstatuojamąją dalį reglamentas papildo 1980 m. Hagos konvencijos, kuri lieka taikoma, nuostatas.

54 Pagal reglamento 60 straipsnį jis turi viršenybę 1980 m. Hagos konvencijos atžvilgiu.

55 Į prejudicinius klausimus reikia atsakyti atsižvelgiant būtent į šio sprendimo 47–54 punktuose primintus pastabas ir principus.

*Dėl ketvirtojo–šeštojo klausimų*

56 Savo ketvirtuoju–šeštuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu ir pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar kilmės valstybės narės teismo sprendimo grąžinti vaiką priėmimas ir pažymėjimo pagal reglamento 42 straipsnį išdavimas atitinka šio reglamento tikslus ir procedūras, kai valstybės narės, kurioje neteisėtai laikomas vaikas, teismas priėmė sprendimą grąžinti vaiką į kilmės valstybę narę. Nacionalinis teismas taip pat siekia sužinoti, ar reglamento 24 straipsnį reikia aiškinti taip, kad valstybės narės, kurioje neteisėtai laikomas vaikas, teismas turi pripažinti kilmės valstybės narės teismo priimtą sprendimą jį grąžinti, jeigu pastarasis teismas nesilaikė minėtame reglamente nustatytos procedūros.

57 Reglamento 11 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad, „nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, bet kuris vėlesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas, kurį priėmė pagal šį reglamentą jurisdikciją turintis teismas, siekiant užtikrinti vaiko grąžinimą yra vykdomas pagal III skyriaus 4 skirsnį“.

58 Remiantis kai kuriomis Teisingumo Teismui pateiktomis pastabomis, ši nuostata lemia tai, kad pažymėjimą galima išduoti pagal reglamento 42 straipsnį, tik jeigu pirmiau buvo priimtas sprendimas dėl negrąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį. Pagrindinėje byloje tai reikštų, jog tai, kad Lietuvos apeliacinis teismas savo 2007 m. kovo 15 d. Nutartimi nurodė vaiką grąžinti, kilmės valstybės narės teismui turėjo sutrukdyti išduoti pažymėjimą taikant minėtą 42 straipsnį, kaip tai padarė *Amtsgericht Oranienburg* savo 2007 m. birželio 20 d. Sprendimu, kuris buvo patvirtintas 2008 m. vasario 20 d. *Brandenburgisches Oberlandesgericht* sprendimu.

59 Aiškinimui, pagal kurį negalima išduoti pažymėjimo pagal reglamento 42 straipsnį, jei prieš tai nepriimtas sprendimas dėl vaiko negrąžinimo, turi būti pritarta.

60 Iš tiesų tai yra aiškinimas, kuris išplaukia iš viso reglamento ir visų pirma iš jo 11 straipsnio 8 dalies.

61 Reglamente numačius, kad valstybėje narėje priimtas sprendimas turi būti pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių procedūrų, toliau sprendimo pripažinimas ir jo paskelbimas vykdytinu jame reglamentuojami dviejuose nuostatų blokuose (21 straipsnio 1 ir 3 dalys, 11 straipsnio 8 dalis, 40 straipsnio 1 dalis ir 42 straipsnio 1 dalis). Pagal pirmąjį nuostatų bloką sprendimo dėl pripažinimo priėmimo ir paskelbimo vykdytinu galima prašyti remiantis procedūromis, numatytomis reglamento III skyriaus 2 skirsnyje. Antrajame bloke tam tikrų sprendimų dėl bendravimo teisių ar reikalaujančių sugrąžinti vaiką vykdytinumui taikomos to paties skyriaus 4 skirsnio nuostatos.

62 Pastarasis nuostatų blokas visiškai suderintas su 1980 m. Hagos konvencijos nuostatomis ir numato vaiko grąžinimą nedelsiant, kai tenkinamos tam tikros sąlygos.

63 Vaiką grąžinti reikalaujančio sprendimo, priimto vėliau už sprendimą dėl negrąžinimo, vykdytinumui, nors jis yra glaudžiai susijęs su kitais klausimais, kuriuos sprendžia reglamentas, visų pirma su globos teisėmis, taikoma procesinė autonomija, kad nebūtų delsiama sugrąžinti vaiką, kuris neteisėtai išvežtas ar laikomas valstybėje narėje, kitoje nei šis vaikas nuolat gyveno prieš pat jį neteisėtai išvežant ar negrąžinant.

64 Nuostatų, įtvirtintų reglamento 11 straipsnio 8 dalyje, 40 ir 42 straipsniuose, procesinė autonomija ir kilmės valstybės narės teismo jurisdikcijai suteikta pirmenybė, nustatyta reglamento III skyriaus 4 skirsnyje, pasireiškia šio reglamento 43 ir

44 straipsniuose, pagal kurių nuostatas bet kokiam pažymėjimo ištaisymui taikytina kilmės valstybės narės teisė, jo išdavimas negali būti apskųstas ir šis pažymėjimas galioja tik tol, kol teismo sprendimas yra vykdytinas.

65 Reglamento 21 straipsnio 3 dalyje numatyta sąlyga vartojant formuluotę „nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio“, dėl kurios pateiktas ketvirtasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas, siekiama patikslinti, kad šioje nuostatoje numatyta bet kurios suinteresuotos šalies teisė paduoti prašymą, kad būtų priimtas sprendimas dėl valstybėje narėje priimto sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo, nepašalina galimybės pasinaudoti, kai tenkinamos sąlygos, reglamento 11 straipsnio 8 dalyje, 40 ir 42 straipsniuose nustatyta tvarka tuo atveju, kai vaiko grąžinimas vyksta priėmus sprendimą dėl negrąžinimo, o šiai tvarkai suteikiama pirmenybė minėto III skyriaus 1 ir 2 skirsniuose nustatytos tvarkos atžvilgiu.

66 Reikia pažymėti, kad procedūra, numatyta vaiko grąžinimo priėmus sprendimą dėl negrąžinimo, atveju, pakartoja ir sutvirtina 1980 m. Hagos konvencijos 12 ir 13 straipsnių nuostatas. Visų pirma terminas priimti sprendimą dėl prašymo, susijusio su negrąžinimu, yra labai trumpas. Be to, galutinį vaiką grąžinti reikalaujantį sprendimą gali priimti pagal reglamentą kompetentingas teismas. Galiausiai procedūra pasiekia savo kulminaciją išdavus dėl šio sprendimo pažymėjimą, kuris suteikia jam specialią vykdomąją galią, o pažymėjimo išdavimo sąlygos ir pasekmės aiškiai apibrėžtos reglamente.

67 Todėl, kalbant apie išdavimo sąlygas, iš reglamento 42 straipsnio 2 dalies matyti, kad kilmės valstybės narės teisėjas, priėmęs reglamento 40 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytą sprendimą, išduoda pažymėjimą tik tuo atveju, jeigu:

„a) vaikui buvo suteikta galimybė būti išklausytam, išskyrus atvejus, kai to nedera daryti dėl jo amžiaus ar brandumo laipsnio;

b) šalims buvo suteikta galimybė būti išklausytoms; ir

c) teismas, priimdamas savo sprendimą, atsižvelgė į priežastis ir įrodymus, kuriais grindžiama nutartis pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį.“

68 Kalbant apie pažymėjimo pasekmes, jį išdavus, sprendimas sugrąžinti vaiką, nurodytas minėto 40 straipsnio 1 dalies b punkte, yra pripažįstamas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jo skelbti vykdytinu ir be galimybės ginčyti jo pripažinimą.

69 Reikia priminti, kad ši tvarka taikoma tik vaiko sugrąžinimui, po to, kai yra priimtas teismo sprendimas dėl negrąžinimo, nurodytas reglamento 11 straipsnio 8 dalyje.

70 Tokią išvadą patvirtina šio 11 straipsnio 8 dalis, t. y. nuostata, kurioje įtvirtinta, kad, „nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, bet kuris vėlesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas, kurį priėmė pagal šį reglamentą jurisdikciją turintis teismas, siekiant užtikrinti vaiko grąžinimą yra vykdomas pagal III skyriaus 4 skirsnį“.

71 Nors formuluotė „nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo“ yra šiek tiek dviprasmiška, vis dėlto jos derinimas su formuluote „bet kuris vėlesnis <…> sprendimas“ nurodo chronologinį ryšį tarp sprendimo, t. y. sprendimo dėl negrąžinimo, ir vėlesnio sprendimo; tokia formuluotė nepalieka jokios abejonės, kad pirmasis sprendimas turi būti priimtas anksčiau.

72 Reglamento 17 konstatuojamosios dalies formuluotė šitokį aiškinimą patvirtina, pažymint, kad sprendimas dėl negrąžinimo „galėtų būti pakeičiamas paskesniu vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo valstybės narės teismo sprendimu“.

73 Iš reglamento 42 straipsnio 2 dalies c punkto, kur teismui nustatyta pareiga atsižvelgti į priežastis ir įrodymus, kuriais grindžiama nutartis pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, taip pat matyti, kad sprendimą šis teismas gali priimti tik po to, kai vykdymo valstybėje narėje priimtas sprendimas dėl negrąžinimo.

74 Iš to matyti, kad reglamento 40 straipsnio 1 dalies b punktas yra nuostata, kuri taikytina tik tokiu atveju, jei anksčiau vykdymo valstybėje narėje buvo priimtas sprendimas dėl negrąžinimo.

75 Vis dėlto negalima pritarti išvadoms, kurios remiantis tokiu aiškinimu padarytos kai kuriose šio sprendimo 58 punkte minėtose pastabose.

76 Iš tiesų reglamento 11 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad teismai, kuriems pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo, veiktų skubiai, taikydami skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė. Be to, tos pačios nuostatos antrojoje pastraipoje nustatyta, kad nepažeidžiant šio spartumo tikslo sprendimas turi būti priimtas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to padaryti.

77 Konkrečiau kalbant, minėto 11 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad kai teismas priima sprendimą dėl vaiko negrąžinimo, tas teismas turi tiesiogiai arba per savo valstybės centrinę instituciją nedelsdamas perduoti šio teismo sprendimo dėl negrąžinimo ir atitinkamų dokumentų, visų pirma teismo posėdžio protokolo, kopiją valstybės narės, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo arba negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, jurisdikciją turinčiam teismui arba centrinei institucijai. Šių veiksmų skuba taip pat pabrėžta šios dalies paskutiniame sakinyje, kuriame nustatyta, kad kilmės valstybės narės teismas „turi gauti visus nurodytus dokumentus per mėnesį nuo sprendimo dėl vaiko negrąžinimo priėmimo dienos“.

78 Šiomis nuostatomis siekiama ne tik nedelsiant grąžinti vaiką į valstybę narę, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, bet taip pat leisti kilmės valstybės narės teismui įvertinti priežastis bei įrodymus, kuriais remiantis buvo priimtas sprendimas dėl negrąžinimo.

79 Pirmiausia kilmės valstybės narės teismas turi patikrinti, ar tenkinamos šio sprendimo 67 punkte nurodytos sąlygos.

80 Kadangi pagal reglamento 10 straipsnį ir 40 straipsnio 1 dalies b punktą iš esmės šį vertinimą turi atlikti kilmės valstybės narės teismas, atskiri procesai, kurie vykdymo valstybėje narėje kyla ar kartojasi po to, kai buvo priimtas sprendimas dėl negrąžinimo, nėra lemiami ir gali būti laikomi kaip neturintys įtakos siekiant įgyvendinti reglamentą.

81 Priešingu atveju kiltų rizika, kad reglamentas neteks savo veiksmingumo, nes tikslas nedelsiant grąžinti vaiką ir toliau priklausytų nuo sąlygos išnaudoti visas procedūrines teisių gynimo priemones, numatytas valstybės narės, kurioje vaikas neteisėtai laikomas, nacionalinėje teisėje. Juo labiau į tokią riziką reikėtų atsižvelgti dėl to, kad, kalbant apie labai mažus vaikus, biologinis laikas negali būti skaičiuojamas pagal bendruosius kriterijus, atsižvelgiant į tokių vaikų intelekto bei psichikos struktūrą ir greitą jos raidą.

82 Net jei reglamentu nesiekiama suvienodinti įvairių valstybių narių materialinės ir procesinės teisės normų, vis dėlto svarbu, kad šių nacionalinių normų taikymas nepadarytų žalos jo veiksmingumui (pagal analogiją dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo žr. 1990 m. gegužės 15 d. Sprendimo *Hagen*, C-365/88, Rink. p. I-1845, 19 ir 20 punktus; 1995 m. kovo 7 d. Sprendimo *Shevill ir kt.*, C-68/93, Rink. p. I-415, 36 punktą ir 2004 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Turner*, C-159/02, Rink. p. I-3565, 29 punktą).

83 Reikia pridurti, kad toks reglamento aiškinimas atitinka jo reikalavimus bei tikslą ir kad tik taip aiškinant galima geriausiai užtikrinti Bendrijos teisės veiksmingumą.

84 Tokį aiškinimą, be kita ko, patvirtina du dalykai. Pirmasis pagrįstas reglamento 11 straipsnio 8 dalyje esančia formuluote „bet kuris vėlesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas“, t. y. formuluote, kuri reiškia, kad, priėmus sprendimą dėl negrąžinimo, kilmės valstybės narės teismui gali tekti priimti vieną ar keletą sprendimų, kad būtų sugrąžintas vaikas, įskaitant tuos atvejus, kai patenkama į aklavietę procesine ar faktine prasme. Antrasis dalykas yra sisteminis ir pagrįstas tuo faktu, kad, priešingai reglamento 33–35 straipsniuose įtvirtintai procedūrai dėl prašymo paskelbti teismo sprendimus vykdytinais, pagal III skyriaus 4 skirsnį priimtus sprendimus (bendravimo teisės ir vaiko sugrąžinimas) kilmės valstybės narės teismas gali paskelbti vykdytinais, visiškai neatsižvelgiant į apskundimo galimybę kilmės ar vykdymo valstybėje narėje.

85 Atmetant bet kokią galimybę paduoti apeliacinį skundą dėl pažymėjimo išdavimo pagal 42 straipsnio 1 dalį, išskyrus pažymėjimo ištaisymą pagal reglamento 43 straipsnio 1 dalį, reglamentu siekiama išvengti situacijų, kai jo nuostatų veiksmingumui kiltų grėsmė dėl piktnaudžiavimo procedūra. Be to, 68 straipsnyje tarp užginčijimo priemonių nenumatytas joks apeliacinis skundas dėl sprendimų, priimtų taikant reglamento III skyriaus 4 skirsnį.

86 Tokie argumentai atitinka pagrindinės bylos specifiką.

87 Viena vertus, neatrodo, kad serijos Lietuvos teismų sprendimų, susijusių tiek su prašymu dėl grąžinimo, tiek su prašymu nepripažinti sprendimo, dėl kurio išduotas pažymėjimas pagal reglamento 42 straipsnį, priėmimu buvo laikytasi pastarojoje nuostatoje numatytos procesinės autonomijos. Kita vertus, sprendimų skaičius ir jų įvairovė (sprendimai panaikinti ankstesnius sprendimus, priimti naujus, atnaujinti procesą, sustabdyti sprendimų vykdymą) įrodo, kad net jei galbūt ir buvo taikytos skubiausios vidaus procedūros, praėjęs laiko tarpas jau tą dieną, kai buvo išduotas pažymėjimas, akivaizdžiai buvo nesuderinamas su reglamento reikalavimais.

88 Telieka pažymėti, kad nepareiškus jokių abejonių dėl *Amtsgericht Oranienburg* išduoto pažymėjimo autentiškumo ir šiam pažymėjimui atitinkant visus reglamento 42 straipsnyje nustatytus reikalavimus, nebuvo jokios kitos galimybės, kaip tik pagal 43 straipsnio 2 dalį atmesti apeliacinį skundą dėl pažymėjimo išdavimo ar prieštaravimą dėl jo pripažinimo, nes vykdymo valstybės narės teismas galėjo tik konstatuoti sprendimo, patvirtinto pažymėjimu, vykdytinumą.

89 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį–šeštąjį klausimus reikia atsakyti, kad priėmus sprendimą dėl negrąžinimo ir apie jį pranešus kilmės valstybės narės teismui, reglamento 42 straipsnyje numatyto pažymėjimo išdavimo tikslais nėra svarbu, ar šio sprendimo vykdymas sustabdytas, buvo priimtas naujas sprendimas, sprendimas buvo panaikintas arba bet kuriuo atveju jis neįgijo įsiteisėjusio sprendimo galios, ar buvo pakeistas sprendimu dėl grąžinimo, jei vaikas iš tikrųjų nebuvo grąžintas. Kadangi nebuvo pareikšta jokių abejonių dėl šio pažymėjimo autentiškumo ir jis išduotas naudojant minėto reglamento IV priedo formą, prieštaravimą dėl sprendimo grąžinti vaiką pripažinimo pateikti draudžiama, ir vykdymo valstybės narės teismas turi tik paskelbti teismo sprendimą, dėl kurio išduotas pažymėjimas, vykdytinu ir patenkinti prašymą nedelsiant grąžinti vaiką.

*Dėl pirmojo klausimo*

90 Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagal reglamento 21 straipsnį suinteresuota šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, nesant pateikto prašymo dėl šio sprendimo pripažinimo.

91 Į ketvirtąjį–šeštąjį klausimus pateiktas atsakymas atmeta galimybę pateikti prašymą dėl nepripažinimo, jei sprendimas dėl vaiko grąžinimo buvo priimtas ir patvirtintas pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalies ir 42 straipsnio nuostatas.

92 Vis dėlto tokios galimybės negalima atmesti bendrąja prasme.

93 Iš tiesų reglamento 21 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio, bet kuri suinteresuota šalis gali šio skyriaus 2 skirsnyje nustatyta tvarka paduoti prašymą dėl teismo sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo“. Tam tos pačios dalies antrojoje pastraipoje nustatytos teritorinės jurisdikcijos taisyklės.

94 Taip pat neatmetama galimybė, kad prašymas dėl sprendimo nepripažinimo gali atsitiktinai sukelti jo pripažinimą, o tuo atveju reikėtų taikyti minėto 21 straipsnio 4 dalį.

95 Galimybę pateikti prašymą dėl nepripažinimo, kai prieš tai nebuvo pateiktas prašymas dėl pripažinimo, galima naudoti įgyvendinti įvairius tikslus – tiek faktinio pobūdžio, būtent susijusius pirmiausia su vaiko interesais ar šeimos stabilumu ir ramybe, tiek procesinio, leidžiant paankstinti įrodymų, kurių ateityje nebebūtų galima gauti, pateikimą.

96 Tačiau prašymas dėl nepripažinimo turi atitikti reglamento III skyriaus 2 skirsnyje nustatytą tvarką ir jis nagrinėtinas pagal vidaus teisės nuostatas tik tada, jeigu jos neapriboja reglamento apimties ir pasekmių.

97 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad, išskyrus atvejus, kai procedūra susijusi su sprendimu, dėl kurio išduotas pažymėjimas taikant reglamento 11 straipsnio 8 dalį ir 40–42 straipsnius, bet kuri suinteresuota šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, net jei prieš tai nebuvo pateiktas prašymas dėl sprendimo pripažinimo.

*Dėl antrojo klausimo*

98 Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, kaip tuo atveju, kai reikia nagrinėti asmens, kurio atžvilgiu sprendimas turi būti vykdomas, prašymą nepripažinti šio sprendimo, kai prieš tai nebuvo pateiktas joks prašymas dėl pripažinimo, turi būti taikoma reglamento 31 straipsnio 1 dalis, o konkrečiai ta sakinio dalis, pagal kurią „nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo“.

99 Šio sprendimo 91 punkte nurodyta išlyga taip pat taikoma ir atsakant į šį klausimą.

100 Laikantis šios išlygos, reikia konstatuoti, kad tuo atveju, kai prašymas nepripažinti teismo sprendimo pateiktas nesant prašymo dėl šio teismo sprendimo pripažinimo, reglamento 31 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama atsižvelgiant į specifinę reglamento III skyriaus 2 skirsnio tikslą ir struktūrą. Todėl ši nuostata neturi būti taikoma.

101 Iš tikrųjų reglamento 31 straipsnis susijęs su sprendimo paskelbimu vykdytinu. Jame nustatyta, kad tokiu atveju šalis, kurios atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, neturi teisės paduoti jokių teikimų. Tokią procedūrą reikia suprasti atsižvelgiant į faktą, kad leidus tokiai šaliai pateikti pastabas, ši procedūra, kuri yra vykdomoji ir vienašališka, įgytų deklaratyvumo ir rungtyniškumo aspektų, o tai prieštarautų jos logikai, pagal kurią teisė į gynybą užtikrinama reglamento 33 straipsnyje numatytu sprendimo apskundimu.

102 Situacija, kuri susiklosto tuo atveju, kai pateikiamas prašymas dėl nepripažinimo, skiriasi.

103 Tokio skirtumo priežastis ta, kad tokioje situacijoje pareiškėjas yra asmuo, kurio atžvilgiu būtų buvę galima pateikti prašymą paskelbti teismo sprendimą vykdytinu.

104 Kadangi šio sprendimo 101 punkte minėtų reikalavimų nebegalima pateisinti, šalis, kurios atžvilgiu pateiktas prašymas dėl nepripažinimo, neturėtų netekti galimybės paduoti teikimų.

105 Bet kokia kita išvada apribotų pareiškėjo prašymo veiksmingumą, nes nepripažinimo procedūros tikslas yra susijęs su negatyviu įvertinimu, kuris dėl savo pobūdžio reikalauja rungtyniškumo.

106 Iš to matyti, kad, kaip nurodė Komisija, atsakovas, kuris siekia pripažinimo, turi teisę paduoti teikimus.

107 Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad reglamento 31 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta, kad nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo, netaikoma procedūrai dėl teismo sprendimo nepripažinimo, pradėtai nesant prieš tai pateikto prašymo dėl to paties sprendimo pripažinimo. Tokioje situacijoje atsakovas, siekiantis pripažinimo, turi teisę paduoti teikimus.

*Dėl trečiojo klausimo*

108 Savo trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar nacionalinis teismas, gavęs tėvų pareigų turėtojo prašymą nepripažinti kilmės valstybės narės teismo sprendimo dalies, įpareigojančios grąžinti vaiką į kilmės valstybę narę, ir dėl kurios buvo išduotas reglamento 42 straipsnyje numatytas

pažymėjimas, turi nagrinėti šį prašymą remdamasis reglamento III skyriaus 1 ir 2 skirsnių nuostatomis, kaip tai nurodyta jo 40 straipsnio 2 dalyje.

109 Kaip matyti iš atsakymų į pirmesnius klausimus, prašymas nepripažinti teismo sprendimo yra nepriimtinas, jeigu buvo išduotas pažymėjimas pagal reglamento 42 straipsnį. Tokioje situacijoje sprendimas, dėl kurio išduotas pažymėjimas, yra vykdytinas ir dėl jo negali būti paduotas joks prieštaravimas dėl jo pripažinimo.

110 Todėl į trečiąjį klausimą atsakyti nereikia.

**Dėl bylinėjimosi išlaidų**

111 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **Priėmus sprendimą dėl negrąžinimo ir apie jį pranešus kilmės valstybės narės teismui, 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 42 straipsnyje numatyto pažymėjimo išdavimo tikslais nėra svarbu, ar šio sprendimo vykdymas sustabdytas, buvo priimtas naujas sprendimas, sprendimas buvo panaikintas, arba bet kuriuo atveju jis neįgijo įsiteisėjusio sprendimo galios, ar buvo pakeistas sprendimu dėl grąžinimo, jei vaikas iš tikrųjų**

**nebuvo grąžintas. Kadangi nebuvo pareikšta jokių abejonių dėl šio pažymėjimo autentiškumo ir jis išduotas naudojant minėto reglamento IV priedo formą, prieštaravimą dėl sprendimo grąžinti vaiką pripažinimo pateikti draudžiama, ir vykdymo valstybės narės teismas turi tik paskelbti teismo sprendimą, dėl kurio išduotas pažymėjimas, vykdytinu ir patenkinti prašymą nedelsiant grąžinti vaiką.**

**2. Išskyrus atvejus, kai procedūra susijusi su sprendimu, dėl kurio išduotas pažymėjimas taikant Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 8 dalį ir 40–42 straipsnius, bet kuri suinteresuota šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, net jei prieš tai nebuvo pateiktas prašymas dėl sprendimo pripažinimo.**

**3. Reglamento Nr. 2201/2003 31 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta, kad nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo, netaikoma procedūrai dėl teismo sprendimo nepripažinimo, pradėtai nesant prieš tai pateikto prašymo dėl to paties sprendimo pripažinimo. Tokioje situacijoje atsakovas, siekiantis pripažinimo, turi teisę paduoti teikimus.**

Parašai.